

گره کور حاشیه نشینی

وجهه قنبری

پدیده حاشیه نشینی شهری و یا به قولی اسکان غیررسمی از جمله مسائل اجتماعی امروز جامعه ما است. این معضل از سالهای ۱۳۴۰ به بعد به دلیل عوامل متعدد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی گسترش پیدا کرد و امروز به صورت یک معضل جدی درآمده است در واقع حاشیه نشینی به این معناست که خانوارها و افرادی که در محدوده شهرها در شرایطی نامطلوب به لحاظ خدمات بهداشتی، رفاهی و اجتماعی و دیگر تسهیلات اولیه زندگی به سر می‌برند. به عقیده کارشناسان این افراد اکثرا فاقد مهارت‌های فنی و حرفه ای که لازمه اشتغال شهری است

برای مقابله با پدیده حاشیه نشینی و پیشگیری از تبعات آن تنها راه انجام فعالیت های فرهنگی، فراهم آوردن امکانات اولیه زندگی در روستاها و شهرهای کوچک و حل معضل بیکاری است

می‌باشند و اکثرا سرگرم فعالیت‌هایی می‌باشند که در بازار کار شهر به صورت غیرمولد تلقی می‌شود. دکتر علی حاج یوسفی استاد دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی به گزارشگر ما می‌گوید: حاشیه نشینی شهری پدیده‌ای است ساختاری که در تمامی کشورهای در حال توسعه از دوران استقلال و اجرای برنامه‌های نوسازی و توسعه اقتصادی بوجود آمده است. مطالعات کارشناسان مسائل شهری نشان می‌دهد که تا سال ۱۳۲۰ اقتصاد شهر و روستا، کم و بیش توازن داشت. ولی در سالهای ۱۳۲۰

از تقاضای آن فزونی گرفت. وی می‌افزاید: مهاجران تهیدست در محدوده شهرها در اراضی بایر و غصبی با مواد و مصالح خاص از قبیل حلبی، حصیر، لاستیک فرسوده و خشت و گل با همیاری یکدیگر سکونت گاههای غیربهداشتی و فاقد خدمات و تسهیلات زیربنایی و رفاهی برپا می‌کردند و در آلونک‌های کثیف و ناسالم سکنی می‌گزیدند. مطالعات نشان می‌دهد اکثر جمعیت ساکن مناطق حاشیه نشین بیکار و یا در جستجوی کار هستند و در واقع حدود ۹۵ درصد آنان بی‌سواد هستند و به دلیل فقر شدید مادی و فرهنگی، در معرض انواع آسیب‌ها و کجروی‌های اجتماعی می‌باشند. آنچه مسلم است حاشیه نشین

شهری در شمار محروم‌ترین و تهیدست‌ترین اقشار جامعه شهری است که از تمامی خدمات رفاهی بی‌بهره‌اند و اکثر این افراد از روستاها به شهرها آمده‌اند و تنها تعداد اندکی از آنان در مناطق فقرنشین شهری به دنیا آمده و متعلق به شهر می‌باشند. حاشین نشینی ریشه در فقر دارد در حال حاضر یک ونیم میلیارد نفر از افراد جهان زیر خط فقر زندگی می‌کنند که ۷۰۰ میلیون نفر از آنان را حاشیه نشینان تشکیل می‌دهند که قادر به تهیه مسکن برای خود نیستند. این آمار را کارشناسان و جامعه‌شناسان عنوان می‌کنند و معتقدند گرچه عامل اصلی حاشین نشینی در بسیاری از کشورها به دلیل مهاجرت ناشی از ویرانی روستاها و رشد شتابان

اکثر جمعیت ساکن مناطق حاشیه نشین بیکارند و از مهارت‌های لازم برای زندگی و فعالیت در جامعه شهری بی‌بهره‌اند و حدود ۹۵ درصد آنها نیز بی‌سواد هستند و به دلیل فقر شدید مادی و فرهنگی در معرض انواع آسیب‌های اجتماعی می‌باشند

شهرنشینی و نیز ناموزونی منطقه‌ای می‌باشد ولی در ایران علاوه بر این برنامه ریزی‌های نادرست در زمینه مسائل شهری و همچنین تغییرات در بخش مسکن نیز مزید بر علت است. پدیده حاشینی نشینی در بسیاری از مناطق تهران و حتی در تعداد قابل توجهی از شهرستان‌های ایران وجود دارد اگرچه هر از گاهی در یک مقطع خاص مورد پیگیری قرار گرفته ولی مجدداً به شکل دیگری رشد و گسترش یافته است. دکتر منظمی تبار جامعه‌شناس نیز به گزارشگر ما

می‌گوید: حاشین نشین کسی است که در نظام اجتماعی شهر جذب نشده و به عنوان یک شهروند مشروع پذیرفته شده نیست در واقع حاشیه نشینان رفتارهای خاص خود را دارند آنها هیچ‌گاه به عنوان یک شهرنشین پذیرفته نمی‌شوند و همواره به عنوان یک فرد اضافی به آنها نگاه می‌شود. معمولاً آنها خانوارهای پرجمعیت هستند که در یک مکان محدود و کوچک زندگی می‌کنند که همین مسئله در کنار نبود خدمات آموزشی رفاهی و اجتماعی موجب بروز رفتارهای خشونت‌آمیز و بزهکارانه می‌شود به نوعی می‌توان گفت: کجروی و ناهنجاری در میان حاشیه نشینان بیشتر است. این جامعه شناس می‌گوید: برای مقابله با پدیده حاشیه نشینی و جلوگیری از انحرافات و آسیب‌های مختلفی که به همراه دارد تنها راه انجام فعالیت‌های فرهنگی، فراهم آوردن امکانات اولیه زندگی در روستاها و شهرهای کوچک و حل معضل